

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

KZGW
Krajowy Zarząd
Gospodarki Wodnej

Aktualizacja
Krajowego programu oczyszczania
ścieków komunalnych 2009
- AKPOŚK 2009

Warszawa, luty 2010

SPIS TREŚCI:

1.	Wstęp	5
2.	Zobowiązania Polski w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych wynikające z Traktatu Akcesyjnego	6
2.1.	Wspólnotowe uwarunkowania prawne	6
2.2.	Polskie uwarunkowania prawne	8
3.	Programy ochrony wód przed zanieczyszczeniami ze źródeł komunalnych i ich podstawowe ustalenia	10
4.	Uzasadnienie potrzeby kolejnej aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych	12
4.1.	Przyjęte zasady i przebieg procesu opracowania AKPOŚK 2009	12
4.2.	Wnioski z prognozy oddziaływania na środowisko projektu AKPOŚK 2009	19
4.3.	Omówienie AKPOŚK 2009	22
5.	Charakterystyka AKPOŚK 2009	26
5.1.	Wyposażenie aglomeracji w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków	26
5.2.	Zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych	34
6.	Planowane efekty realizacji AKPOŚK 2009	36
6.1.	Informacje ogólne	36
6.2.	Wyposażenie aglomeracji w systemy kanalizacyjne	37
6.3.	Efekt ekologiczny usuwania ładunków zanieczyszczeń biodegradowalnych	39
6.4.	Wpływ opóźnień realizacji oczyszczalni ścieków na osiągnięcie efektu ekologicznego realizacji Programu w 2010 r.	41
6.5.	Efekt ekologiczny usuwania ładunków azotu i fosforu ogólnego	42
7.	Informacje wyjaśniające	43
7.1.	Ocena możliwości sfinansowania AKPOŚK 2009	43
7.2.	Wpływ wyznaczonych granic i obszarów aglomeracji na wysokość opłat ponoszonych przez ludność za usługi kanalizacyjne	47
7.3.	Zasady korekty programu rozwoju systemów kanalizacyjnych w latach 2007-2015	49
8.	Podsumowanie i wnioski	51

ZAŁĄCZNIKI:

Załącznik 1	Aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego
Załącznik 2	Aglomeracje nie stanowiące priorytetu dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego
Załącznik 3	Pozostałe aglomeracje

Wykaz użytych skrótów:

KPOŚK – Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych zatwierdzony przez Radę Ministrów 16 grudnia 2003 r.

AKPOŚK 2005 – Aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych zatwierdzona przez Radę Ministrów 7 czerwca 2005 r.

AKPOŚK 2009 – Aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (w niektórych dokumentach nazywana jako AKPOŚK 2008)

Plan Implementacyjny – Plan Implementacyjny dyrektywy Rady 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych

dyrektywa 91/271/EWG – dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE L 135 z 30.5.1991, str. 40, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 26)

Prawo wodne – ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019, z późn. zm.)

KZGW- Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej

GDOŚ – Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

GIS – Główny Inspektor Sanitarny

POŚ – Prognoza oddziaływania na środowisko

MZdSKPOŚK - Międzyresortowy Zespół do Spraw Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych

RLM – Równoważna liczba mieszkańców

Mk – mieszkaniec aglomeracji

I – istniejąca oczyszczalnia która spełnia wymagania i nie wymaga inwestycji

M – istniejąca oczyszczalnia która spełnia wymagania ze względu na przepustowość lecz wymaga modernizacji ze względu na jakość odprowadzanych ścieków

R – istniejąca oczyszczalnia która wymaga rozbudowy ze względu na przepustowość

RM — istniejąca oczyszczalnia która wymaga rozbudowy ze względu na przepustowość oraz wymaga modernizacji części obiektów

BN – budowa nowej oczyszczalni

MO – modernizacja tylko części osadowej oczyszczalni

1. Wstęp

W Traktacie Akcesyjnym przewidziano, że **przepisy prawne Unii Europejskiej** w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych określone **w dyrektywie 91/271/EWG będą w Polsce w pełni obowiązywały od 31 grudnia 2015 r.**

Podstawowym instrumentem wdrożenia postanowień ww. dyrektywy jest KPOŚK. Zgodnie z art. 43 ust. 4c Prawa wodnego, KPOŚK powinien być okresowo aktualizowany. Aktualizacje KPOŚK stanowią z kolei podstawę do aktualizowania Planu Implementacyjnego. Ostatni Plan Implementacyjny został przekazany do Komisji Europejskiej w sierpniu 2005 r., a następnie uzupełniony w listopadzie 2006 r.

Niniejsze opracowanie jest drugą aktualizacją KPOŚK i po jej zatwierdzeniu przez Radę Ministrów wykorzystana zostanie do przygotowania aktualizacji Planu Implementacyjnego w 2010 roku.

KPOŚK określa zadania konieczne do realizacji postanowień Traktatu Akcesyjnego. Nie jest natomiast Programem zapewnienia usług w zakresie zbierania, oczyszczania i odprowadzania ścieków we wszystkich jednostkach osadniczych w Polsce.

2. Zobowiązania Polski w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych przewidziane w Traktacie Akcesyjnym

2.1. Wspólnotowe uwarunkowania prawne

W negocjacjach przedakcesyjnych ustalono, że cały obszar Polski, ze względu na jego położenie w 99,7 % w zlewisku Morza Bałtyckiego, uznano za „obszar wrażliwy” tj. wymagający ograniczenia zrzutów związków azotu i fosforu oraz zanieczyszczeń biodegradowalnych do wód.

Ramy rzeczowe i terminowe działań niezbędnych do wypełnienia zobowiązań traktatowych w zakresie odprowadzania ścieków komunalnych przedstawiają się następująco:

- do 31 grudnia 2015 r. wszystkie aglomeracje ≥ 2000 RLM muszą być wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków, o efekcie oczyszczania¹⁾ uzależnionym od wielkości oczyszczalni,
- do 31 grudnia 2015 r. powinna być zapewniona 75 % redukcja związków azotu i fosforu ogólnego pochodzących ze źródeł komunalnych na terenie Polski i odprowadzanych do wód,
- do 31 grudnia 2015 r. aglomeracje < 2000 RLM wyposażone w dniu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w systemy kanalizacyjne powinny posiadać do tego terminu oczyszczalnie zapewniające odpowiednie oczyszczanie,
- do 31 grudnia 2010 r. zakłady przemysłu rolno-spożywczego o wielkości > 4000 RLM są zobowiązane do redukcji zanieczyszczeń biodegradowalnych.

Należy tutaj podkreślić, że wymagania dotyczące aglomeracji ≥ 2000 RLM oraz redukcji azotu i fosforu są priorytetowe dla wywiązania się z zobowiązań traktatowych.

---

¹⁾ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 137, poz. 984 oraz z 2009 r. Nr 27, poz. 169).

Zgodnie z postanowieniami Traktatu Akcesyjnego, wdrażanie wymagań dyrektywy 91/271/EWG dotyczących aglomeracji ≥ 2000 RLM powinno przebiegać etapowo, a mianowicie:

- do 31 grudnia 2005 r. zgodność z dyrektywą powinna być osiągnięta w 674 aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi 69 % całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji,
- do 31 grudnia 2010 r. zgodność z dyrektywą powinna być osiągnięta w 1069 aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi 86 % całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji,
- do 31 grudnia 2013 r. zgodność z dyrektywą powinna być osiągnięta w 1165 aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi 91 % całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji,
- do 31 grudnia 2015 r. zgodność z dyrektywą powinna być osiągnięta we wszystkich aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi 100 % całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji.

Zgodnie z przedstawioną przez Komisję Europejską interpretacją art. 3 dyrektywy 91/271/EWG²⁾ dotyczącego wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej, cały ładunek zanieczyszczeń powstających w aglomeracji powinien być doprowadzany do oczyszczalni obsługującej aglomerację bądź usuwany w systemach indywidualnych, które powinny zapewnić taki sam poziom ochrony środowiska. Każdy przypadek stosowania systemów indywidualnych do odprowadzania bądź odprowadzania i oczyszczania ścieków z terenu aglomeracji wymagać będzie szczegółowych wyjaśnień. W każdym wypadku jednak oczyszczalnia obsługująca aglomerację powinna być przystosowana do usuwania 100 % ładunku zanieczyszczeń powstających w aglomeracji.

---

²⁾ rozdz. 2.3 dokumentu interpretacyjnego pt. "Terms and Definition under the Urban Waste Water Treatment Directive (91/271/EEC)", Final version of Commission paper, Brussels, 16 January 2007

Zgodnie z dokumentem interpretacyjnym przytoczonym w przypisie 2 aglomeracja będzie spełniać wymagania dyrektywy 91/271/EWG jeżeli:

- cały ładunek ścieków z aglomeracji jest zbierany przez system kanalizacyjny i doprowadzany do oczyszczenia,
- kryterium przyłączenia jest w pełni spełnione jeżeli wszystkie ścieki komunalne powstające w aglomeracji są doprowadzane do zbiorczego systemu kanalizacji i do oczyszczalni ścieków,
- każdy zbiorczy system kanalizacyjny powinien funkcjonować prawidłowo oraz być podłączony do oczyszczalni ścieków,
- ścieki oczyszczone odprowadzane z każdej oczyszczalni są zgodne z wymaganiami Prawa wodnego i rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego,
- możliwość zastosowania innych systemów oczyszczania ścieków zapewniających ten sam poziom ochrony środowiska.

2.2. Polskie uwarunkowania prawne

Przepisy dyrektywy 91/271/EWG zostały implementowane do prawa krajowego i znalazły swoje odzwierciedlenie w szeregu ustaw i rozporządzeń związanych z gospodarką wodną. W polskim systemie prawnym całość zagadnień związanych z gospodarką ściekową, racjonalnym kształtowaniem i ochroną zasobów wodnych regulowana jest Prawem wodnym i rozporządzeniami wykonawczymi do tej ustawy.

Zgodnie z ww. ustawą, a także z ustawami: z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.) i z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858, z późn. zm.) zaopatrzenie ludności w wodę i odprowadzenie ścieków jest zadaniem własnym gminy.

W myśl powyższych przepisów gminy odpowiadają za wyposażenie aglomeracji w zbiorcze systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków o odpowiednim stopniu oczyszczania. W przypadku gdy aglomeracja położona jest na obszarze kilku gmin, wówczas gminy te mogą zawierać porozumienia międzygminne dotyczące m.in. powierzenia jednej z nich obowiązków pozostałych gmin. Gmina może powierzyć

swoje zadania w zakresie dostarczania wody i odprowadzania ścieków wyspecjalizowanym jednostkom, np. przedsiębiorstwom wodociągowo-kanalizacyjnym. Natomiast za ograniczenie ładunków zanieczyszczeń z zakładów przemysłowych odprowadzających ścieki do kanalizacji sanitarnej odpowiadają właściciele tych zakładów.

Instrumentem programowym mającym na celu koordynację działań gmin i przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych w zakresie budowy, rozbudowy i modernizacji systemów kanalizacyjnych oraz oczyszczalni ścieków komunalnych zgodnie z Prawem wodnym jest Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (art. 43). Organem odpowiedzialnym za sporządzenie i okresową aktualizację KPOŚK jest Minister Środowiska, w imieniu którego działania te wykonuje Prezes KZGW.

Instrumentami ekonomicznymi i finansowymi stymulującymi realizację KPOŚK są środki pomocowe Unii Europejskiej oraz pożyczki i dotacje funduszy ekologicznych.

Istotnym stymulatorem w przebiegu inwestycji realizowanych przez gminy, które utworzyły aglomerację, są opłaty za szczególne korzystanie ze środowiska wodnego w zakresie odprowadzania ścieków.

Zgodnie z art. 292 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.) podmiot odprowadzający ścieki do środowiska wodnego ponosi podwyższone o 500 % opłaty za wprowadzanie ścieków do wód w przypadku braku pozwolenia wodnoprawnego. Art. 316 do 321 ww. ustawy stanowią podstawy do odraczania podwyższanych opłat za korzystanie ze środowiska (przez marszałków województw) oraz administracyjnych kar pieniężnych (przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska), jeżeli przedsięwzięcie, którego wykonanie zapewni usunięcie przyczyn ponoszenia podwyższonych opłat lub kar, jest ujęte w KPOŚK. Podwyższone opłaty (wraz z odsetkami) muszą zastać uiszczone jeżeli przedsięwzięcie będące podstawą odroczenia płatności nie zostanie zrealizowane w terminie zapisanym w KPOŚK.

Ministerstwo Środowiska i KZGW, odpowiedzialne w imieniu Rządu Rzeczypospolitej Polskiej za wykonanie postanowień Traktatu Akcesyjnego w zakresie implementacji dyrektywy 91/271/EWG, we współpracy z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego i marszałkami województw pełnią w stosunku do gmin funkcje koordynacyjne, stymulujące i egzekwujące w realizacji inwestycji ujętych w KPOŚK.

3. Programy ochrony wód przed zanieczyszczeniami ze źródeł komunalnych i ich podstawowe ustalenia

KPOŚK zatwierdzony został przez Rząd RP w dniu 16 grudnia 2003 r.

Program ten zawiera wykaz aglomeracji o RLM³⁾ $\geq 2\ 000$, wraz z jednoczesnym wykazem niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w tych aglomeracjach w terminie do końca 2015 r.

KPOŚK opracowany w 2003 r. przewidywał :

- budowę, rozbudowę i/lub modernizację 1163 oczyszczalni ścieków komunalnych w 1068 aglomeracjach,
- budowę około 21 tys. km sieci kanalizacyjnej w aglomeracjach, w tym:
  - budowę systemów kanalizacji zbiorczej w 162 aglomeracjach w grupie wielkości $\geq 2\ 000 < 15\ 000$ RLM,
  - rozbudowę i/lub modernizację systemów kanalizacji zbiorczej w 1216 aglomeracjach o wielkości $> 15\ 000$ RLM.

Koszt tego zadania oszacowano na ok. 35 mld zł, w tym na budowę, rozbudowę lub modernizację systemów kanalizacji zbiorczej - ok. 24 mld zł, a na budowę, rozbudowę lub modernizację oczyszczalni ścieków komunalnych – ok. 11 mld zł.

W dniu 7 czerwca 2005 r. została zatwierdzona przez Radę Ministrów pierwsza Aktualizacja KPOSK (AKPOŚK 2005), która obejmuje 1577 aglomeracji.

AKPOŚK 2005 przewidywała:

- budowę ok. 37 tys. km sieci kanalizacyjnej w aglomeracjach (koszt zadania ok. 32 mld zł),
- budowę, rozbudowę i/lub modernizację ok. 1734 oczyszczalni ścieków (koszt zadania ok. 10,6 mld zł).

Przewidywany koszt realizacji AKPOŚK 2005 wynosił 42,6 mld zł.

---

³⁾ RLM (równoważna liczba mieszkańców) zgodnie z art. 43 ust. 2 Prawa wodnego, oznacza ładunek organiczny ulegający rozkładowi biologicznemu, wyrażony pięciodniowym biochemicznym zapotrzebowaniem tlenu (BZT₅) w ilości 60g tlenu na dobę.

KPOŚK jest instrumentem wdrażania dyrektywy 91/271/EWG w odniesieniu do redukcji zanieczyszczeń biodegradowalnych z oczyszczalni $\geq 2\,000$ RLM oraz redukcji związków azotu i fosforu. Dla potrzeb wypełnienia pozostałych wymagań ww. dyrektywy opracowano:

- Program wyposażenia w oczyszczalnie ścieków aglomeracji $< 2\,000$ RLM, posiadających w dniu przystąpienia Polski systemy kanalizacji sanitarnej.
- Program wyposażenia zakładów przemysłu rolno-spożywczego o wielkości 4000 RLM, odprowadzających ścieki bezpośrednio do wód, w urządzenia zapewniające wymagane przez polskie prawo standardy ochrony wód.

Dokumenty te poddane zostaną weryfikacji w celu uaktualnienia ich zapisów.

4. Uzasadnienie potrzeby kolejnej aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych

Konieczność dokonania kolejnej aktualizacji KPOŚK wynika z art. 43 ust. 4c Prawa wodnego, zgodnie z którym kolejne aktualizacje Programu są dokonywane co najmniej raz na 4 lata, jak również z konieczności weryfikacji zapisów Programu w oparciu o prace prowadzone w gminach i województwach w zakresie wyznaczania obszarów i granic aglomeracji⁴⁾.

Zgodnie z art. 43 ust. 2 Prawa wodnego aglomeracja oznacza teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych. Do 2008 r. aglomeracje wyznaczane były przez właściwego wojewodę w drodze rozporządzenia. W chwili obecnej na podstawie art. 43 ust. 2a Prawa wodnego, aglomeracje są wyznaczane w drodze uchwały przez sejmik województwa, po uzgodnieniu z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej i właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska oraz po zasięgnięciu opinii zainteresowanych gmin.

4.1. Przyjęte zasady i przebieg procesu opracowania AKPOŚK 2009

AKPOŚK 2009 została zainicjowana przez Ministra Środowiska w czerwcu 2007 r. W dokumencie tym uwzględniono te aglomeracje dla których:

- do dnia 31 grudnia 2007 r. właściwe gminy za pośrednictwem urzędów wojewódzkich przesłały dokument pt. *Informacje na potrzeby AKPOŚK*,
- do dnia 28 lutego 2008 r. wydane zostały rozporządzenia wojewody wyznaczające obszar i granice danej aglomeracji.

Przebieg prac nad AKPOŚK 2009 przedstawiono w Tabeli 1.

---

⁴⁾ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszaru i granic aglomeracji (Dz. U. Nr 283, poz. 2841 oraz z 2006 r. Nr 199, poz. 1468).

Tabela 1. Przebieg prac nad AKPOŚK 2009

Etap prac	Data	Działanie
I. Przygotowanie projektu AKPOŚK 2009 oraz Prognozy Oddziaływania na Środowisko	czerwiec 2007	Minister Środowiska zainicjował prace nad AKPOŚK 2009
	27-28 marca 2008	Spotkanie z przedstawicielami urzędów wojewódzkich - przedstawienie roboczej wersji projektu AKPOŚK 2009
	kwiecień - maj 2008	Weryfikacja roboczej wersji projektu AKPOŚK 2009 przez gminy i urzędy wojewódzkie
	30 czerwca 2008	Przedstawienie informacji o projekcie AKPOŚK 2009 na posiedzeniu Krajowej Rady Gospodarki Wodnej
	24 lipca 2008	Przedstawienie informacji o projekcie AKPOŚK 2009 na posiedzeniu MZdSKPOŚK
	21 sierpnia 2008	Przedstawienie informacji o projekcie AKPOŚK 2009 na posiedzeniu ścisłego Kierownictwa Resortu Środowiska
	sierpień-październik 2008	Opracowanie projektu AKPOŚK 2009 z października 2008 r. uwzględniającego uwagi z ww. spotkań
	maj 2008 - styczeń 2009	Procedury przetargowe związane z POŚ
	styczeń-kwiecień 2009	Opracowanie i odbiór POŚ
II. Konsultacje społeczne	kwiecień-maj 2009	Konsultacje społeczne i opiniowanie przez GDOŚ i GIS projektu AKPOŚK 2009 wraz z POŚ
III. Korekta projektu AKPOŚK 2009	14 lipca 2009	Posiedzenie MZdSKPOŚK dotyczące ostatecznego kształtu projektu AKPOŚK 2009
	21 lipca 2009	Decyzja Ministra Środowiska dotycząca podziału AKPOŚK 2009 na dwa załączniki zgodnie z ustaleniami podjętymi podczas spotkania MZdSKPOŚK
	wrzesień - październik 2009	Dostosowanie projektu AKPOŚK 2009 do decyzji Ministra Środowiska tj. podział AKPOŚK 2009 na dwa załączniki
	20 października 2009	Decyzja Ministra Środowiska dotycząca przygotowania dodatkowego załącznika do AKPOŚK 2009
IV. Konsultacje AKPOŚK 2009	listopad -grudzień 2009	Przyjęcie projektu AKPOŚK 2009 przez Kierownictwo Resortu Środowiska
		Konsultacje międzyresortowe oraz uzgodnienie z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego
V. Zatwierdzenie AKPOŚK 2009	styczeń 2010	Przesłanie AKPOŚK 2009 na Komitetu do Spraw Europejskich
	luty 2010	Rekomendacja Stałego Komitetu Rady Ministrów i zatwierdzenie AKPOŚK 2009 przez Radę Ministrów

W powyższych pracach nad AKPOŚK 2009 wykorzystano dane zawarte w następujących materiałach:

- informacjach gmin na potrzeby aktualizacji KPOŚK⁵⁾, w zakresie planów inwestycyjnych na lata 2007-2015 w aglomeracjach ustanowionych rozporządzeniami wojewodów,
- sprawozdaniach z realizacji zadań inwestycyjnych zapisanych w KPOŚK, wykonanych w latach 2003 - 2006 i przekazanych przez wojewodów zgodnie z art. 43 ust. 3b i 3c Prawa wodnego.

Po spotkaniach w sprawie AKPOŚK 2009 wymienionych w tabeli 1, etap I prac, projekt dokumentu był weryfikowany i uzupełniany.

Projekt AKPOŚK 2009, który został poddany POŚ⁶⁾ i konsultacjom społecznym opracowano w październiku 2008 r. zgodnie z przyjętym przez Kierownictwo Ministerstwa Środowiska stanowiskiem uwzględniającym następujące ustalenia:

- do AKPOŚK 2009 należy włączyć wszystkie aglomeracje zgłoszone przez gminy za pośrednictwem urzędów wojewódzkich, dla których wojewodowie wyznaczyli ich obszar i granice do dnia 28 lutego 2008 r.,
- umieszczenie aglomeracji w AKPOŚK 2009 stanowi jedno z kryteriów ubiegania się przez gminy o dofinansowanie wyposażania danej aglomeracji w zbiorcze systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków,
- ubieganie się o dofinansowanie przedsięwzięć umieszczonych w AKPOŚK 2009 odbywać się będzie na podstawie konkursów premiujących inwestycje i modernizacje, które są lepiej przygotowane i przynoszą większe efekty ekologiczne,

---

⁵⁾ Informacje przekazano za pośrednictwem urzędów wojewódzkich w formie pisemnej i na płytach CD. Niestety zarówno forma jak i treść dokumentów pt. "Informacja na potrzeby aktualizacji KPOŚK" budziła dużo wątpliwości i wymagała, w ramach prac prowadzonych przez wykonawcę nad aktualizacją KPOŚK, sprawdzenia, wyjaśnienia i uzupełnienia.

⁶⁾ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Aktualizacji 2008 Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych. Opracowana przez konsorcjum PROEKO CDM Sp. z o.o. Warszawa (liderkonsorcjum) oraz EKO-KONSULT Biuro Projektowo-Doradcze Andrzej Tyszecki Gdańsk, Warszawa, marzec 2009

- terminy osiągnięcia celów ekologicznych przedsięwzięć w aglomeracjach $\geq 2\,000$ RLM nie mogą być późniejsze niż zapisane w obowiązującym Planie Implementacyjnym.

W związku z powyższym projekt AKPOŚK 2009 w wersji z października 2008 r. obejmował:

- wszystkie aglomeracje o $RLM \geq 10\,000$ objęte AKPOŚK 2005 o skoncentrowanym zaludnieniu i działalności gospodarczej, w stosunku do których wydanie rozporządzenia wyznaczającego aglomerację nie budzi zastrzeżeń i wątpliwości,
- wszystkie aglomeracje o RLM z przedziału $\geq 2000 < 10\,000$ utworzone rozporządzeniami wojewodów wydanymi przed dniem 28 lutego 2008 r., gdzie w niektórych przypadkach brak jest zasadności technicznej, ekonomicznej i finansowej sanitacji aglomeracji systemem kanalizacji zbiorczej (informacje wyjaśniające 7.2.).

Wielkości charakteryzujące zakres projektu AKPOŚK 2009 w wersji z października 2008 r., w porównaniu z KPOŚK i AKPOŚK 2005, przedstawiono w tabelach 2 i 3.

Tabela 2. Podstawowe wielkości charakteryzujące KPOŚK i jego kolejne aktualizacje

Grupa aglomeracji RLM	KPOŚK			AKPOŚK 2005			AKPOŚK 2009 z października 2008 r.		
	Liczba aglomeracji	RLM	% RLM	Liczba aglomeracji	RLM	% RLM	Liczba aglomeracji	RLM	% RLM
≥ 100 000	76	21 645 073	52,8	76	23 402 589	51,2	81	24 241 151	53,2
≥ 15000 < 100000	366	13 653 438	33,3	378	13 479 329	31,5	380	14 223 357	31,2
≥ 10000 < 15000	936	5 718 398	13,9	150	1 866 726	4,2	197	2 406 313	5,3
≥ 2000 < 10000				973	5 482 292	13,1	980	4 687 135	10,3
Razem	1378	41 016 909	100	1577	44 230 936	100	1 638	45 557 956	100

Tabela 3. Koszty realizacji KPOŚK i jego kolejnych aktualizacji [mln zł]

Przedmiot inwestycji:	KPOŚK	AKPOŚK 2005	AKPOŚK 2009 z października 2008 r.
Sieci kanalizacyjne	24 086	32 130	48 518
Oczyszczalnie ścieków	11 292	10 511	12 339
Zagospodarowanie osadów			1 350
Razem	35 378	42 642	62 207

Zawarte w powyższych tabelach informacje porównane z oceną możliwości sfinansowania KPOŚK (informacje wyjaśniające 7.1.) pokazują, że projekt AKPOŚK 2009 w wersji z października 2008 r. przygotowany na podstawie informacji programowych gmin zaakceptowanych przez województwa, w aglomeracjach wyznaczonych rozporządzeniami wojewodów⁴⁾ **przekracza możliwości** realizacyjne: rzeczowe i finansowe.

Głównym powodem takiej sytuacji są programy rozwojowe systemów kanalizacyjnych, uwzględniające kanalizowanie terenów rozproszonych, proponowane przez gminy i województwa:

- propozycje rozwojowe obejmują budowę ok. 73 tys. km sieci kanalizacyjnej w latach 2007-2015, przy przyroście liczby mieszkańców od 120 (w aglomeracjach $\geq 100\ 000$ RLM) do 30 (w aglomeracjach $\geq 2000 \leq 10\ 000$ RLM) w przeliczeniu na 1 km nowo wybudowanej sieci kanalizacyjnej,
- w 2006 r. istniało w omawianych aglomeracjach 77,6 tys. km sieci kanalizacyjnej wybudowanej przez cały ubiegły wiek, a liczby obsługiwanych mieszkańców w przeliczeniu na 1 km sieci kanalizacyjnej wynosiły odpowiednio: od 836 mieszkańców w aglomeracjach $\geq 100\ 000$ RLM do 125 mieszkańców w aglomeracjach $\geq 2000 \leq 10\ 000$ RLM.

Istnieje szereg kwestii dyskusyjnych dotyczących zasadności wyznaczenia aglomeracji, generowanych przez nie ładunków zanieczyszczeń (wyrażone w RLM), a także ich granice i zasięg obsługi przez systemy kanalizacji zbiorczej. Ostatni czynnik prowadzi do zbytniego rozszerzenia granic aglomeracji na tereny o zabudowie bardzo rozproszonej, których obsługa zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi jest nieuzasadniona ekonomicznie, finansowo i środowiskowo (informacje wyjaśniające 7.2.):

- w około 350 aglomeracjach szacunek ładunku zanieczyszczeń uwzględnia oprócz małych i średnich zakładów przemysłowych, również zakłady, z których odprowadzany ładunek zanieczyszczeń przekracza ładunki pochodzące od ludności w danej aglomeracji,
- z 979 aglomeracji z przedziału $\geq 2000 < 10\ 000$ RLM ujętych w projekcie AKPOŚK 2009 w wersji z października 2008 r., tylko w 192 granice aglomeracji i zasięg obsługi przez systemy kanalizacji zbiorczej są uzasadnione technicznie i finansowo,

- w 787 pozostałych aglomeracjach granice zostały wyznaczone kierując się względami ochrony przyrody przy założeniu, że sanitacja tych terenów będzie realizowana przez sieciowe systemy kanalizacji zbiorczej, nie bacząc na przyszłe koszty eksploatacji tych systemów konieczne do poniesienia przez użytkowników, których dochód dyspozycyjny może nie udźwignąć takich kosztów ze względu na ich wysokość.

Propozycje gmin w zakresie rozwoju systemów kanalizacyjnych ujęte w projekcie AKPOŚK 2009 w wersji z października 2008 r. zawierają bardzo rozległe plany budowy kanalizacji obejmujące również tereny o budowie rozproszonej. Na terenach tych m. in. ze względu na wysokie koszty budowy kanalizacji, powinny być stosowane systemy indywidualne. Zastosowanie tych systemów oczyszczania ścieków musi jednak zapewnić taki sam, jak system kanalizacji zbiorczej, poziom ochrony środowiska. Stosowanie systemów indywidualnych wymaga odpowiedniego uzasadnienia.

Projekt AKPOŚK 2009 w wersji z października 2008 r. był przedmiotem POŚ, a następnie po opracowaniu tej oceny został poddany konsultacjom społecznym. Wnioski z POŚ oraz sposób ich uwzględnienia w AKPOŚK 2009 został przedstawiony w pkt. 4.2.

Projekt AKPOŚK 2009 w wersji z października 2008 r. przedstawiony został do opinii MZdSKPOŚK na jego XVI posiedzeniu w dniu 14 lipca 2009 r.

Zespół zwrócił uwagę na fakt, że projekt ten obejmuje wszystkie aglomeracje zgłoszone przez jednostki samorządu terytorialnego, które w wielu przypadkach budzą wątpliwości co do prawidłowości ich wyznaczenia. Jest to też problem społeczny, gdyż KPOŚK postrzegany jest jako program lokalnych planów i zamierzeń.

W świetle prac nad projektem AKPOŚK 2009 w wersji z października 2008 r. i wynikami POŚ zasadne jest przeprowadzenie weryfikacji planów i zamierzeń inwestycyjnych, szczególnie w grupie najmniejszych aglomeracji. Związane jest to także z weryfikacją granic aglomeracji i usunięciem potencjalnych „kolizji” z obszarami Natura 2000, które mogą wystąpić w przypadku 611 aglomeracji. W tych działaniach konieczne jest uwzględnienie możliwości finansowych, które powinny zapewnić

realizację AKPOŚK 2009, a co za tym idzie spełnienie wymogów określonych w Traktacie Akcesyjnym.

Zgodnie z opinią MZdSKPOŚK, przewodniczący tego posiedzenia, Prezes KZGW zaproponował, aby przedstawić Ministrowi Środowiska dwie wersje dalszych działań kształtujących zapisy projektu AKPOŚK 2009:

- pierwsza wersja polegająca na podziale aglomeracji w przedstawionej wersji AKPOŚK 2009 w wersji z października 2008 na dwa załączniki:
  - aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego (załącznik 1),
  - aglomeracje nie stanowiące priorytetu dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego (załącznik 2)
- druga wersja polegająca na usunięciu aglomeracji ujętych w projekcie AKPOŚK 2009, w których realizacja systemów kanalizacyjnych jest dyskusyjna ze względów technicznych, ekonomicznych i finansowych.

Decyzją Ministra Środowiska do dalszych prac nad projektem AKPOŚK 2009 wybrana została wersja pierwsza, zweryfikowana pod kątem możliwości sfinansowania Programu.

4.2. Wnioski z Prognozy oddziaływania na środowisko projektu AKPOŚK 2009

Prognoza Oddziaływania na środowisko projektu AKPOŚK 2009⁷⁾ obejmowała projekt AKPOŚK 2009 w wersji z października 2008 r., który uwzględniał wszystkie aglomeracje z zakresem potrzeb inwestycyjnych zgłoszonych przez samorządy (wówczas koszt AKPOŚK 2009 oszacowano na ok. 62 mld zł).

Wnioski płynące z POŚ ukształtowały obecny AKPOŚK 2009 uwzględniający podstawową uwagę POŚ a mianowicie ograniczenie zakresu inwestycyjnego z uwagi na brak środków finansowych na realizację zaplanowanych zadań.

Wyodrębnione zostały aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego (załącznik 1). W aglomeracjach tych ograniczono zasięg sieci kanalizacyjnej, tak aby nie uwzględniał kanalizowania terenów o zabudowie

---

⁷⁾ W dokumencie tym "AKPOŚK 2008" należy czytać jako "AKPOŚK 2009"

rozproszonej, peryferyjnych. Plany w zakresie kanalizacji w danej aglomeracji zostały ograniczone, tak aby wskaźnik długości sieci był zachowany w każdym przypadku (nie mniejszy niż 120 Mk/km nowobudowanej sieci). Proporcjonalnie ograniczono nakłady na sieci kanalizacyjne.

W związku z powyższym finansowane powinny być w pierwszej kolejności inwestycje z załącznika 1. W przypadku rezerw finansowych, należy brać pod uwagę inwestycje z załącznika 2. KPOŚK jest Programem strategicznym i planistycznym, w którym szacuje się potrzeby w zakresie uregulowania gospodarki wodno-ściekowej na podstawie informacji przekazywanych przez samorządy.

Biorąc powyższe pod uwagę, zakres prowadzonej inwestycji ujętej w załącznikach jest uszczegóławiany i oparty na dokumentacji projektowej w momencie aplikowania o dofinansowanie przedsięwzięcia. Ponadto w każdym przypadku zasadność przyznania środków finansowych powinna być poparta odpowiednim przygotowaniem inwestycji pod kątem efektywności środowiskowej i ekonomicznej.

Generalne wnioski z POŚ wskazują, że realizacja celów KPOŚK jest przyjazna środowisku ze względu na zamierzenia i bezpośrednią realizację wymagań ochrony środowiska. Prognoza wskazuje także na inne pozytywne skutki realizacji AKPOŚK 2009, jak zwiększenie dostępności usług kanalizacyjnych ze względu na rozbudowę sieci kanalizacyjnej i poprawę warunków sanitarnych ludności. Jednakże rozwój systemów kanalizacyjnych skutkować będzie nasileniem presji urbanizacyjnej w tym presji na tereny cenne przyrodnicze. Pozytywna ocena KPOŚK nie wyklucza jednakże potencjalnych hipotetycznych konfliktów przyrodniczych jakie mogą wystąpić w wyniku realizacji niektórych przedsięwzięć objętych Programem. Konflikty te związane mogą być z planowanymi inwestycjami kanalizowania terenów aglomeracji na obszarach NATURA 2000 i powinny być rozwiązywane indywidualnie. Władze gmin planując te przedsięwzięcia powinny zwrócić szczególną uwagę na ochronę obszarów NATURA 2000 i zasadność budowania na nich sieci kanalizacyjnej.

Bardzo istotnym problemem o charakterze ogólnym jest zagospodarowanie zwiększonej masy osadów powstających na oczyszczalniach ścieków. Osady te powinny być zagospodarowane w sposób nie powodujący negatywnych zmian w środowisku.

Uciążliwości dla środowiska będzie powodować sam proces budowy systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków. Same oczyszczalnie po ich wybudowaniu mogą stanowić w czasie eksploatacji źródło hałasu i zanieczyszczenia powietrza. Uciążliwości te będą mogły występować w bezpośrednim otoczeniu. Pole wariantowania działań dla ograniczenia negatywnych skutków pojawia się jedynie w wyznaczaniu granic i obszarów aglomeracji oraz rezygnacji z budowy części lub całości systemów kanalizacji zbiorczej i zastąpienia ich rozwiązaniami indywidualnymi szczególnie w aglomeracjach małych. Działania te powinny być prowadzone z zastosowaniem najlepszych dostępnych technik (BAT).

KPOŚK tworzy ramy dla realizacji tysięcy projektów inwestycyjnych i dziesiątek tysięcy zamierzeń budowlanych, realizowanych w skali całego kraju. Programowanie i realizacja infrastruktury komunalnej powinna, zgodnie z wymogami prawnymi, uwzględniać nowoczesne wymogi ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko, poprzez zapewnienie realizacji wykorzystywania nowych powierzchni, zachowanie środowiska przyrodniczego w otoczeniu infrastruktury w odpowiednim stanie i jakości, poprawę bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców, a także ochronę zabytków i dóbr materialnych. Poszczególne inwestycje ujęte w KPOŚK powinny być realizowane z zachowaniem odpowiednich warunków higienicznych i zdrowotnych, a przede wszystkim z poszanowaniem zasad ochrony środowiska.

Projekt AKPOŚK 2009 w wersji 2008 r. oraz POŚ zostały poddane konsultacjom społecznym, które przeprowadzone zostały w okresie 14 kwietnia – 7 maja 2009 r. W ramach konsultacji w tym okresie odbyły się trzy konferencje informacyjne z udziałem gmin, urzędów marszałkowskich i wojewódzkich, regionalnych zarządów gospodarki wodnej oraz organizacji ekologicznych. Uwagi i wnioski zgłoszone w ramach konsultacji społecznych dotyczyły zmian zakresu rzeczowo-finansowego w niektórych aglomeracjach. W przypadku zasadności były uwzględniane.

Ponadto dokument był opiniowany przez GDOŚ oraz GIS. Uwagi zgłoszone przez GDOŚ dotyczyły zagadnień związanych z zagospodarowaniem komunalnych osadów ściekowych, które zostały uwzględnione stosownie do zakresu KPOŚK w pkt. 5.2.

GIS nie zgłosił uwag do projektu AKPOŚK 2009.

4.3. Omówienie AKPOŚK 2009

AKPOŚK 2009 powstała w wyniku procesu aktualizacyjnego opisanego w pkt. 4.1. Program obejmuje łącznie 1635 aglomeracji, które umieszczono w dwóch załącznikach:

- aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego – ujęte w załączniku 1,
- aglomeracje nie stanowiące priorytetu dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego – ujęte w załączniku 2.

W załączniku 1, w ramach wprowadzonej korekty do planów przedstawianych przez gminy, ograniczeniu uległy programy rozwojowe systemów kanalizacyjnych na terenach o zabudowie rozproszonej. Nakłady inwestycyjne na te systemy dostosowano do prognozowanych środków finansowych przeznaczonych na realizację AKPOŚK 2009. Nakłady finansowe na modernizację sieci kanalizacyjnej oraz na rozwój, modernizację i budowę nowych oczyszczalni ścieków, a także na zagospodarowanie osadów, nie uległy zmianie. Załącznik 1 określa niezbędną do wybudowania długość sieci kanalizacyjnej, w ramach oszacowanych dostępnych środków finansowych.

Inwestycje wskazane w załączniku 1 stanowią priorytet w wypełnieniu postanowień Traktatu Akcesyjnego, dlatego też dostępne środki finansowe powinny być kierowane w pierwszej kolejności na ich realizację.

Ewentualna rozbudowa sieci kanalizacyjnych ponad to co określa załącznik 1 oraz inwestycje ujęte w załączniku 2 będą mogły być realizowane w miarę dostępnych środków na ich wykonanie przy odpowiednim przygotowaniu inwestycji pod kątem efektywności środowiskowej i ekonomicznej. Będzie to rozpatrywane przez fundusze ekologiczne przy ocenie wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć z zakresu budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych i systemów kanalizacji zbiorczej. Wnioski te, oparte są o szczegółową dokumentację projektową ustalającą przedmiot, zakres i koszty przedsięwzięć dla wyposażenia

zidentyfikowanych aglomeracji w spełniające wymagania prawa systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków.

Jako aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego do załącznika 1 włączono:

- 459 aglomeracji o RLM $\geq 15\ 000$, w których oczyszczalnie powinny zapewniać podwyższone usuwanie związków biogenych. Aglomeracje tej wielkości generują ponad 87 % ładunku zanieczyszczeń biodegradowalnych, powstającego w aglomeracjach w Polsce. Są one odpowiedzialne za wprowadzanie zasadniczej części związków biogenych z komunalnych źródeł punktowych do wód powierzchniowych i Bałtyku. Wyposażenie tych aglomeracji w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków (spełniające wymagane standardy oczyszczania) ma zasadnicze znaczenie dla ochrony powierzchniowych wód w Polsce. Takie wyposażenie zapewni usunięcie blisko 75 % ładunków związków biogenych: azotu i fosforu ogólnego z obszarów dorzeczy Odry i Wisły - uznanych za „obszary wrażliwe”⁸⁾,
- 198 aglomeracji o RLM z przedziału $\geq 10\ 000 < 15\ 000$, generujące 5,5 % ogólnego ładunku zanieczyszczeń biodegradowalnych, powstającego w aglomeracjach w Polsce, co łącznie z aglomeracjami większymi stanowi ponad 90 % tego ładunku,
- 320 aglomeracji o RLM z przedziału $\geq 2\ 000 < 10\ 000$, w których w 2006 r. co najmniej 2 tys. mieszkańców korzystało z usług kanalizacyjnych zapewnianych przez zbiorcze systemy kanalizacyjne,
- 163 aglomeracji o RLM z przedziału $\geq 2\ 000 < 10\ 000$, w których istniejące oczyszczalnie spełniały w 2008 r. wymagane standardy oczyszczania, wydajność oczyszczalni nie była mniejsza od 85 % ładunku zanieczyszczeń biodegradowalnych generowanego przez aglomerację, a programy rozwojowe systemów kanalizacyjnych do 2015 r. zapewnią obsługę nie mniej niż 50 % mieszkańców aglomeracji (50 % RLM obsługiwanych przez system kanalizacyjny),

---

⁸⁾ „obszar wrażliwy” oznacza obszar dorzecza, gdzie wymagane jest podwyższone usuwanie biogenów.

- 16 aglomeracji > 2000 RLM, w których w 2006 r. systemy kanalizacyjne obsługiwały co najmniej 80 % RLM,
- 157 aglomeracji o RLM z przedziału $\geq 2\,000 < 10\,000$ o wskaźniku koncentracji nie mniejszym niż 120 Mk/km sieci, obliczanym jako stosunek efektu ekologicznego systemu kanalizacyjnego przewidywanego do realizacji w latach 2007-2015, mierzonego przyrostem liczby obsługiwanych mieszkańców, do długości sieci kanalizacyjnej przewidywanej do budowy w tym okresie, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszaru i granic aglomeracji⁴⁾.

Załącznik 1 obejmuje 1313 aglomeracji, z czego 1142 aglomeracji jest objęte AKPOŚK 2005, a co za tym idzie Planem Implementacyjnym przekazany w 2005 r. do Komisji Europejskiej oraz 171 nowo wyznaczonych aglomeracji.

Jako aglomeracje nie stanowiące priorytetu dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego do załącznika 2 włączono:

- 322 aglomeracje, w tym 124 nowo wyznaczonych aglomeracji. Aglomeracje te stanowią 3 % całkowitego ładunku RLM.

Zgodnie z ustaleniami formalnymi przyjętymi do opracowania AKPOŚK 2009 (podanymi w pkt 4.1) w załącznikach 1 i 2 projektu znalazły się tylko te aglomeracje, które spełniły wszystkie te ustalenia. Jednakże wyznaczanie obszaru i granic aglomeracji jest procesem ciągłym, aglomeracje utworzone po dniu 28 lutego 2008 r. (a więc po zamknięciu listy aglomeracji włączonych do Programu) oraz aglomeracje, które w terminie do dnia 31 grudnia 2007 r. nie złożyły odpowiednich informacji na potrzeby drugiej aktualizacji, mają szansę ubiegania się o wpisanie do Programu podczas kolejnej jego aktualizacji.

Na spotkaniu Prezesa KZGW z Ministrem Środowiska które odbyło się w dniu 20 października 2009 r. podjęta została decyzja o utworzeniu załącznika 3 w AKPOŚK 2009.

Załącznik 3 - pozostałe aglomeracje, zawiera listę:

- nowych aglomeracji - wyznaczonych po lutym 2008 r.⁹⁾
- aglomeracji ustanowionych przed lutym 2008 r., które ze względu na brak terminowego przesłania przez gminy *Informacji na potrzebę Aktualizacji KPOŚK* nie zostały ujęte w załączniku 1 i 2 AKPOŚK 2009.

Obejmuje on 104 aglomeracje, z czego 94 to aglomeracje utworzone po lutym 2008 r.

Załącznik ten stanowi listę informacyjną o aglomeracjach, które zostaną zweryfikowane w kolejnej aktualizacji Programu. Aglomeracje te nie są wliczone w koszty realizacji AKPOŚK 2009 oraz do zakresu rzeczowego wykonania systemów zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych. Należy zaznaczyć, że aglomeracje ujęte w tym załączniku objęte zostaną obowiązkiem sprawozdawczym.

---

⁹⁾ wg systemu informacji prawnej LEX stan na 13 października 2009 r.

5. Charakterystyka AKPOŚK 2009

5.1. Wyposażenie aglomeracji w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków

W AKPOŚK 2009 wyróżniono, podobnie jak we wcześniejszych wersjach Programu, 4 grupy wielkości aglomeracji. Podział ten wynika z wymaganych przez polskie prawo standardów jakości oczyszczonych ścieków odprowadzanych do odbiorników¹⁰⁾:

- 0 - grupa aglomeracji o RLM $\geq 100\ 000$
- 1 - grupa aglomeracji o RLM w przedziale $\geq 15\ 000 < 100\ 000$
- 2 - grupa aglomeracji o RLM w przedziale $\geq 10\ 000 < 15\ 000$
- 3 - grupa aglomeracji o RLM w przedziale $\geq 2\ 000 < 10\ 000$.

Dla poszczególnych aglomeracji występujących w Programie określono zgodnie z wymaganiami art. 43 ust. 3 i 3a Prawa wodnego:

- wykaz niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków,
- zakres rzeczowo-finansowy tych przedsięwzięć,
- terminy ich zakończenia.

W AKPOŚK 2009 nie uległy zmianie terminy uzyskania efektu ekologicznego oczyszczania ścieków w aglomeracjach, przewidziane do realizacji na lata 2009 -2010 i zapisane w Planie Implementacyjnym, pomimo że gminy w wielu przypadkach sygnalizują poważne opóźnienia i obiektywne przyczyny braku możliwości dotrzymania tych terminów.

---

¹⁰⁾ Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

- w przypadku 1 oczyszczalni w aglomeracji wymagania dotyczą całej aglomeracji,
- w przypadku większej liczby oczyszczalni w aglomeracji, wymagania dotyczą poszczególnych oczyszczalni.

Informacje dotyczące niezbędnych przedsięwzięć w zakresie rozbudowy, budowy i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych, ich zakresu rzeczowo–finansowego oraz terminy ich zakończenia zawarte są w załącznikach 1 i 2 odpowiednio:

- dla aglomeracji priorytetowych dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego,
- dla aglomeracji nie stanowiących priorytetu dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego.

Załącznik 1 charakteryzuje programy wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków po przeprowadzeniu odpowiednich korekt dotyczących rozwoju i budowy systemów kanalizacyjnych (informacje wyjaśniające 7.3.).

Załącznik 2 zawiera aglomeracje o RLM w przedziale $\geq 2\,000 < 10\,000$, których wyposażenie w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków nie ma znaczenia priorytetowego dla wypełnienia postanowień Traktatu Akcesyjnego.

Jako oczyszczalnie ścieków spełniające wymagania ilościowe i standardy jakościowe przyjęto zadeklarowane przez gminy spełnienie odpowiednich standardów:

dla oczyszczalni $\geq 10\,000$ RLM na podstawie wyników monitoringu ilości i jakości ścieków :

- potrzeb ilościowych oczyszczania ścieków mierzonych przepustowością oczyszczalni w m^3/d i wydajnością oczyszczalni w RLM,
- dotrzymywania kontrolowanych wskaźników zanieczyszczeń:
  - w przypadku aglomeracji $\geq 15\,000$ RLM: BZT₅, ChZT, zawiesiny oraz azotu i fosforu ogólnego,
  - w przypadku aglomeracji $\geq 10\,000 < 15\,000$ RLM: BZT₅, ChZT oraz zawiesiny.

dla oczyszczalni $< 10\,000$ RLM zapewnienie, przy założeniu dopuszczalnego przeciążenia, wydajności oczyszczalni mierzonej RLM odpowiadającej co najmniej 80 % ładunku zanieczyszczeń biodegradowalnych generowanego przez

mieszkańców, turystów, a także drobne i średniej wielkości zakłady przemysłowe oraz obsługi systemami kanalizacyjnymi co najmniej 50 % RLM aglomeracji w 2015 r.

dla wszystkich oczyszczalni nowobudowanych zapewnienie wydajności oczyszczalni nie mniejszej niż ładunki generowane przez aglomerację lub jej część obsługiwaną przez oczyszczalnię.

Jako aglomeracje spełniające wymagania ilościowe i standardy jakościowe przyjęto takie, w których wszystkie oczyszczalnie spełniają ww. warunki.

Syntetyczne wielkości charakteryzujące AKPOŚK 2009 i wartości wskaźników przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 4. Identyfikacja aglomeracji

Wielkości aglomeracji wg RLM	Aglomeracje priorytetowe			Aglomeracje nie stanowiące priorytetu			Ogółem		
	Załącznik 1			Załącznik 2					
	Liczba	RLM	% RLM	Liczba	RLM	% RLM	Liczba	RLM	% RLM
≥ 100 000	81	24 241 151	54,8	x	x	x	81	24 241 151	53
≥ 15 000 < 100 000	378	14 189 967	32,4	x	x	x	378	14 189 967	31,3
≥ 10 000 < 15 000	198	2 421 712	5,5	x	x	x	198	2 421 712	5,4
≥ 2 000 < 10 000	656	3 308 989	7,3	322	1 360 434	100	978	4 669 423	10,3
Razem	1313	44 161 819	100	322	1 360 434	100	1635	45 522 253	100

Tabela 5. Informacja o systemach kanalizacyjnych

Aglomeracje				Obsługa aglomeracji systemem kanalizacyjnym						Efekt ekologiczny wyposażenia aglomeracji w system kanalizacyjny 2007-2015 w RLM	Długość sieci kanalizacyjnej [km]		
				2006			2015				2006	2007-2015	
Wielkości aglomeracji wg RLM	Liczba	RLM aglomeracji	% RLM	Liczba	RLM korzystających	% RLM	Liczba	RLM korzystających	% RLM		istniejąca	budowa	modernizacja
Załącznik 1 - aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego													
≥ 100 000	81	24 241 151	55	81	21 944 341	91,4	81	23 135 823	95,4	1 191 369	27 081	4 627	1 498
≥ 15 000 < 100 000	378	14 189 967	32	378	11 389 481	80,2	378	13 208 145	93,1	1 818 664	27 065	11 005	969
≥ 10 000 < 15 000	198	2 421 712	6	190	1 262 008	52,1	198	2 034 428	84,0	772 420	7 024	6 323	165
≥ 2 000 < 10 000	656	3 308 989	7	581	1 784102	53,7	656	2 984 427	90,2	1 200 325	14 297	8 686	252
Razem	1313	44 161 819	100	1 230	36 380 045	82,8	1313	41 362 823	93,7	4 982 778	75 466	30 641	2 883
Załącznik 2 - aglomeracje nie stanowiące priorytetu dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego													
≥2 000 < 10 000	322	1 360 434	100	246	426 901	28,6	322	1 024 844	75,3	675 794	2 722	11 663	72

Tabela 6. Informacje o oczyszczalniach ścieków spełniających obowiązujące standardy

Aglomeracje			Aglomeracje spełniające wymagania UE			Oczyszczalnie istniejące spełniające standardy						
						biologiczne		Z podwyższonym usuwaniem biogenów		Razem		
Wielkości aglomeracji wg RLM	Liczba	RLM aglomeracji	Liczba	RLM aglomeracji	% RLM	Liczba	wydajność w RLM	Liczba	wydajność w RLM	Liczba	wydajność w RLM	% RLM
<i>Załącznik 1 - aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego</i>												
≥ 100 000	81	24 241 151	34	9 025 312	37,6	12	50 777	49	11 662 301	61	11 713 078	45,0
≥ 15 000 < 100 000	378	14 189 967	205	8 162 598	57,5	40	549 246	199	8 567 283	239	9 116 530	66,1
≥ 10 000 < 15 000	198	2 421 712	76	938 251	38,7	78	632 395	16	283 060	94	915 455	60,2
≥ 2 000 < 10 000	656	3 308 989	313	1 521 805	34,7	307	1 837 522	18	191 000	325	2 028 532	82,6
Razem	1 313	44 161 819	628	19 647 966	44,8	437	2 540 444	282	21 042 151	719	23 582 595	54,1
<i>Załącznik 2 - aglomeracje nie stanowiące priorytetu dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego</i>												
≥ 2 000 < 10 000	322	1 360 434	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabela 7. Informacje o oczyszczalniach ścieków, które osiągną wymagane standardy do 2015 r.

Wielkości aglomeracji wg RLM	Aglomeracje, które osiągną zgodność z wymaganiami UE do 2015 r.			Oczyszczalnie, które osiągną efekt ekologiczny oczyszczania ścieków ^{x)}							Oczyszczalnie w aglomeracjach w 2015 r.		
	Liczba	RLM	% RLM aglomeracji	Liczba	wydajność RLM	% RLM aglomeracji	M	R	RM	BN	Liczba	wydajność RLM	% RLM
<i>Załącznik 1 - aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego</i>													
≥ 100 000	47	15 215 839	62,4	59	13 064 536	53,9	20	3	32	4	120	24 777 614	53,1
≥ 15 000 < 100 000	173	6 027 369	42,5	201	5 804 649	40,9	58	11	97	35	440	14 921 179	32,0
≥ 10 000 < 15 000	122	1 483 461	61,3	135	1 254 263	51,8	16	25	59	35	227	2 169 718	4,7
≥ 2 000 < 10 000	343	1 787 184	65,3	351	2 733 860	82,6	44	109	95	103	678	4 762 392	10,2
Razem	685	24 513 853	55,2	746	23 048 308	52,2	138	148	283	177	1 465	46 630 903	100
<i>Załącznik 2 - aglomeracje nie stanowiące priorytetu dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego</i>													
≥ 2 000 < 10 000	357	1 360 434	100	333	1 618 390	119	27	70	76	160	333	1 618 390	100

^{x)} Obejmuje tylko załącznik 1. Realizacja programu rzeczowo-finansowego objętego załącznikiem 2 nie stanowi zadań priorytetowych

Tabela 8. Nakłady inwestycyjne planowane na lata 2007- 2015

Wielkości aglomeracji wg RLM	Liczba aglomeracji	Nakłady inwestycyjne planowane na lata 2007-2015 [tys. zł]			
		na sieci kanalizacyjne	na oczyszczalnie ścieków	na zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych	Ogółem
Załącznik 1 - aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego					
≥ 100 000	81	5 142 463,7	6 100 197,5	624 849,5	11 867 510,7
≥ 15 000 < 100 000	378	6 746 942,8	2 920 960,2	531 591,5	10 199 494,5
≥ 10 000 < 15 000	198	3 154 700,7	922 405,3	58 809,4	4 135 915,4
≥ 2 000 < 10 000	656	4 121 811	1 415 591,4	97 634,7	5 634 937
Razem	1 313	19 165 918	11 359 155,4	1 312 886,1	31 837 858
Załącznik 2 - aglomeracje nie stanowiące priorytetu dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego					
≥ 2 000 < 10 000	322	4 506 658,5	1 042 859,8	39 529,6	5 589 047,9
Ogółem załącznik 1 i 2	1 635	23 672 577	12 399 514,3	1 352 314,7	37 426 905

Ocena możliwości sfinansowania AKPOŚK 2009 (informacje wyjaśniające 7.1.) wskazuje, że środki finansowe dostępne w latach 2007-2015 powinny być wystarczające dla realizacji zakresu rzeczowo – finansowego inwestycji ujętych w załączniku 1 AKPOŚK 2009.

5.2. Zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych

Sucha masa komunalnych osadów ściekowych powstających w 1798 oczyszczalniach – średnio 0,250 kg s.m. os./ m³ oczyszczanych ścieków - została oszacowana na koniec 2015 r. na poziomie:

662 tys. ton suchej masy/rok

w tym sucha masa osadów w 120 oczyszczalniach w aglomeracjach $\geq 100\ 000$ RLM stanowi 57 % całkowitej masy komunalnych osadów ściekowych powstających na oczyszczalniach w Polsce. Stanowi to 1,5 krotną ilość masy komunalnych osadów ściekowych powstałych w 2007 r. na oczyszczalniach, które zostały zagospodarowane.

Dotychczasowe zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych ukształtowało się w następujący sposób:

• stosowane w rolnictwie	19,6 %
• stosowane do rekultywacji terenów	13,5 %
• stosowane do produkcji roślin na kompost	5,0 %
• przekształcane termicznie	1,3 %
• przeznaczane na inne cele	23,7 %
• składowane	36,9 %

Sposoby wykorzystywania komunalnych osadów ściekowych, a także dotyczące tego podstawy prawne i administracyjne, reguluje ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251, z późn .zm.). Określa ona co jest komunalnym osadem ściekowym oraz w jakich przypadkach i do jakich celów może on być wykorzystany.

Zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych powinno być zgodne z celami Krajowego planu gospodarki odpadami 2010.

Koszty inwestycyjne zagospodarowania tej masy komunalnych osadów ściekowych - koszty przeróbki osadów do formy możliwej do zagospodarowania, mieszczą się w kosztach oczyszczania ścieków. Koszty te oszacowane zostały przez gminy na poziomie:

1 300 mln zł, w tym koszty zagospodarowania osadów ze 120 oczyszczalni,

w aglomeracjach $\geq 100\ 000$ RLM szacowane są na 620 mln zł.

Są to informacje bardzo niepełne, gdyż znaczna część gmin, która przekazała informacje na potrzeby AKPOŚK 2009, nie docenia problemów zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych co potwierdza prognoza kosztów zagospodarowania tych osadów prezentowana przez gminy na potrzeby AKPOŚK 2009.

6. Planowane efekty realizacji AKPOŚK 2009

6.1. Informacje ogólne

AKPOŚK 2009 jest dokumentem strategicznym, w którym oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji miejskich i wiejskich w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków.

Liczba wyznaczonych przez gminy i wojewodów aglomeracji objętych Programem jest istotnie mniejsza od liczby gmin w Polsce. Na ogólną liczbę 2478 gmin utworzono 1635 aglomeracji w tym ok. 100 aglomeracji położonych jest na terenie kilku gmin, a w niektórych gminach wyznaczono po kilka aglomeracji.

W 2004 r., przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, funkcjonowało ok. 1400 systemów kanalizacyjnych. Ludność i przemysł obsługiwane były przez ok. 70 tys. km sieci kanalizacyjnej. W 2004 r. działało 1350 oczyszczalni ścieków, z których 550 wymagało modernizacji lub rozbudowy.

We wszystkich aglomeracjach $\geq 100\,000$ RLM funkcjonowały oczyszczalnie biologiczne, w szeregu przypadkach także z podwyższonym usuwaniem biogenów. W przypadku Warszawy i Szczecina konieczna była budowa nowych oczyszczalni dla obsługi ponad 50 % istniejącego systemu kanalizacyjnego.

Realizacja AKPOŚK 2009 zapewni do 2015 r. obsługę systemami kanalizacyjnymi i oczyszczalniami ścieków 28,7 mln mieszkańców w tym blisko 100 % ludności miejskiej i ok. 60 % ludności wiejskiej.

Przewiduję się, że realizacja załącznika 1 AKPOŚK 2009 obejmować będzie:

- budowę 30 641 km sieci kanalizacyjnej,
- modernizację 2 883 km sieci kanalizacyjnej,
- modernizację lub rozbudowę 569 oczyszczalni ścieków,
- budowę 177 nowych oczyszczalni.

Jest to jedno z najbardziej kosztownych przedsięwzięć (patrz tabela 3) realizowanych w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

Ograniczona ilość dostępnych środków na sfinansowanie AKPOŚK 2009 szacowana na ok. 30,1 mld zł w okresie do 2015 r. (informacje wyjaśniające 7.1.) nie pozwala na realizację wszystkich potrzeb zgłoszonych przez gminy w zakresie realizacji infrastruktury sanitacji. Dlatego też, efekty realizacji Programu odniesiono tylko do aglomeracji zamieszczonych w załączniku 1, które stanowią priorytet dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego.

Planowane efekty realizacji AKPOŚK 2009 przedstawiono w odniesieniu do:

- wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacyjne,
- efektu ekologicznego usuwania ładunków zanieczyszczeń biodegradowalnych na koniec 2015 r. i dla horyzontów przejściowych określonych Traktatem Akcesyjnym oraz ładunków azotu i fosforu ogólnego,
- wpływu opóźnień realizacji oczyszczalni ścieków na osiągnięcie efektu ekologicznego realizacji Programu w 2010 r.

6.2. Wyposażenie aglomeracji w systemy kanalizacyjne

W wyniku realizacji AKPOŚK 2009 w 2015 r. wszystkie 1313 aglomeracji będzie wyposażone w systemy kanalizacyjne. Jednakże stopień obsługi aglomeracji przez system kanalizacyjny jest zależny od jego stanu wyjściowego, wielkości aglomeracji oraz rozproszenia zabudowy na obszarze aglomeracji.

Tabela 9. Obsługa aglomeracji przez systemy kanalizacyjne

Wielkości aglomeracji wg RLM	Stopień obsługi aglomeracji przez system kanalizacyjny w 2006 r. % RLM	Stopień obsługi aglomeracji przez system kanalizacyjny w 2015 r. % RLM
≥ 100 000	91,4	96,4
≥ 15 000 < 100 000	80,2	93,1
≥ 10 000 < 15 000	52,1	84,0
≥ 2 000 < 10 000	53,7	82,8
Średnia z aglomeracji:	82,8	93,6

Oczywistym jest, że cały obszar aglomeracji, szczególnie w przypadkach obejmowania przez aglomerację terenów o zabudowie rozproszonej, nie może być ze względów technicznych i ekonomicznych wyposażony w sieciowy, zbiorczy system kanalizacyjny. Zabudowania nie podłączone do systemu kanalizacyjnego muszą mieć zapewnione odprowadzanie i unieszkodliwianie ścieków systemami indywidualnymi (ustawa o utrzymaniu porządku i czystości w gminach, Prawo budowlane, Prawo wodne).

W polskim prawie brak jest definicji kryterium wyposażenia jednostki osadniczej w system kanalizacyjny.

W dyrektywie 91/271/EWG brak jest jednoznacznej definicji wyposażenia aglomeracji w system kanalizacyjny. Dopiero w dokumentach interpretujących te pojęcia, na potrzeby sprawozdawczości z jej realizacji przyjęto, że pod pojęciem „wyposażenie aglomeracji w system kanalizacyjny” rozumie się w zasadzie 100 % obsługę aglomeracji systemami sieciowymi. Ewentualne wykorzystanie w aglomeracji systemów indywidualnych, do oczyszczania i odprowadzania ścieków, może mieć zastosowania bardzo ograniczone i wymagające każdorazowo uzasadnienia.

Biorąc pod uwagę ukształtowanie sieci osadniczej w Polsce wyposażenie aglomeracji w systemy odprowadzania ścieków powinno być osiągnięte przez zastosowanie nawzajem się uzupełniających systemów kanalizacji zbiorczej i systemów indywidualnych, których zakres stosowania powinien być dostosowany do specyfiki każdej aglomeracji.

Wyznaczenie aglomeracji $\geq 10\,000$ RLM jako koniecznych do obsługi systemem kanalizacyjnym nie budzi większych wątpliwości. Dyskusyjnymi i nie zawsze uzasadnionymi technicznie i finansowo mogą być ich granice i zasięg systemów kanalizacji zbiorczej, na skutek objęcia systemami kanalizacyjnymi terenów peryferyjnych aglomeracji o zabudowie rozproszonej i terenów rozwojowych aglomeracji.

6.3. Efekt ekologiczny usuwania ładunków zanieczyszczeń biodegradowalnych

Zmniejszony w stosunku do prezentowanych w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK efekt usuwania ładunków zanieczyszczeń biodegradowalnych w 2008 r. nastąpił w wyniku wyłączenia 248 aglomeracji z AKPOŚK 2009 z powodów formalnych:

- nie przygotowanie w odpowiednim terminie projektów rozporządzeń w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji, z których wiele spełnia wymagania dyrektywy 91/271/EWG,
- powiększenia obszarów aglomeracji i RLM w wyniku wyznaczania ich nowych granic w trybie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszarów i granic aglomeracji⁴⁾ co spowodowało zmianę oceny spełnienia przez aglomerację wymagań dyrektywy 91/271/EWG.

Szacunek efektów ekologicznych realizacji AKPOŚK 2009 podano w tabeli 10.

Tabela 10. Szacunek efektów ekologicznych usuwania zanieczyszczeń biodegradowalnych w wyniku realizacji AKPOŚK 2009

Rok bilansowania efektów - koniec roku	Postanowienia Traktatu Akcesyjnego		Aglomeracje spełniające wymagania dyrektywy 91/271/EWG			Oczyszczalnie spełniające wymagania dyrektywy 91/271/EWG		
	Liczba aglomeracji spełniająca wymogi	% RLM	Liczba aglomeracji	RLM	% RLM	Liczba oczyszczalni	Wydajność RLM	% RLM
2005	674	69	-	-	-	-	-	-
2008	-	-	628	19 647 966	44,8	719	23 582 595	50,6
2010	1 069	86	1 007	41 928 927	95,7	1 138	44 996 053	96,5
2013	1 165	91	1 133	42 729 004	97,4	1 274	45 894 911	98,4
2015	-	100	1 313	44 161 819	100	1 465	46 630 903	100

Tabela pokazuje szacunek efektów ekologicznych w ramach wszystkich aglomeracji, uwzględniając aglomeracje które zgłosiły opóźnienia w terminowej realizacji inwestycji ujętych w KPOŚK.

6.4. Wpływ opóźnień realizacji oczyszczalni ścieków na osiągnięcie efektu ekologicznego realizacji Programu w 2010 r.

W informacjach na potrzeby AKPOŚK 2009, gminy i urzędy marszałkowskie zgłosiły opóźnienia w zakresie osiągnięcia w 2010 r., zgodnego z wymaganiami prawnymi, efektu ekologicznego w grupie aglomeracji > 15 000 RLM. Dotyczy to 130 aglomeracji o łącznym ładunku zanieczyszczeń 9 824 997 RLM, w tym 17 aglomeracji > 100 000 RLM o ładunku zanieczyszczeń 6 138 080 RLM, jak zostało przedstawione w tabeli 11.

Tabela 11. Przewidywane przez gminy opóźnienia w realizacji inwestycji, których celem jest osiągnięcie efektu ekologicznego w zakresie oczyszczania ścieków w aglomeracjach o RLM > 100 000

Nazwa aglomeracji	RLM	Planowany termin osiągnięcia efektu ekologicznego w zakresie oczyszczania ścieków	Opóźnienie w latach w stosunku do terminu zapisanego w AKPOŚK 2005
1	2	3	4
Warszawa	2 448 500	2013	3
Wrocław	1 100 000	2012	2
Katowice	422 400	2015	5
Piaseczno	209 100	2013	3
Kalisz	200 000	2015	5
Nowy Sącz	180 000	2012	2
Suwałki	179 200	2011	1
Siedlce	175 000	2011	1
Płock	160 000	2012	2
Tomaszów Mazowiecki	157 000	2013	3
Stargard Szczeciński	150 468	2012	2
Rybnik	150 132	2015	5
Piotrków Trybunalski	146 660	2014	4
Dąbrowa Górnicza	140 978	2014	4
Jelenia Góra	114 700	2013	3
Warka	103 200	2015	5
Ostrowiec Świętokrzyski	100 742	2013	3
Razem	6 138 080		

Opóźnienia te najczęściej są spowodowane przewlekłymi procedurami przygotowania inwestycji do realizacji lub brakiem środków finansowych.

Pobieranie od tych gmin przez marszałków podwyższonych opłat za szczególne korzystanie z wód spowoduje bardzo poważne i uciążliwe, dodatkowe obciążenie ludności korzystającej z usług kanalizacyjnych świadczonych przez te systemy, w wyniku podwyższenia przez usługodawców taryf za usługi.

Opóźnienia wystąpiły również w niektórych aglomeracjach o RLM < 15 000 na skutek zmian wielkości aglomeracji i niewystarczających w związku z tym wydajności istniejących oczyszczalni ścieków.

Skutkować to może niedotrzymaniem określonych w Traktacie Akcesyjnym, zobowiązań Polski dla roku 2010 w zakresie wdrażania dyrektywy 91/271/EWG.

6.5. Efekt ekologiczny usuwania ładunków azotu i fosforu ogólnego

Efektem ekologicznym realizacji AKPOŚK 2009 na koniec 2015 r. będzie usunięcie 75 % ładunków: azotu ogólnego i fosforu ogólnego pochodzącego ze źródeł komunalnych na terenie Polski i odprowadzanego do wód. Redukcja tego ładunku jest zadaniem priorytetowym dla ochrony wód powierzchniowych płynących i wód Morza Bałtyckiego, przed zanieczyszczeniem powodowanym przez ścieki komunalne.

Ładunek ten będzie usunięty przez oczyszczalnie obsługujące 1313 aglomeracji ≥ 2000 RLM, generujących ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych odpowiadający 44 161 819 RLM. 87 % tego ładunku, a w przypadku azotu i fosforu ogólnego niemal 75 %, usuwane będzie w 459 aglomeracjach o RLM $\geq 15\,000$ obejmujących ponad 500 gmin, wyposażonych w rozbudowane i zmodernizowane systemy kanalizacji zbiorczej oraz oczyszczalnie ścieków z pełnym biologicznym oczyszczaniem i podwyższonym usuwaniem biogenów.

198 aglomeracji z przedziału $\geq 10\,000 < 15\,000$ RLM, a także 978 aglomeracji $< 10\,000$ RLM stanowią 13 % ładunku zanieczyszczeń biodegradowalnych i nieznaczną część ładunków azotu ogólnego i fosforu ogólnego pochodzących ze źródeł komunalnych na terenie Polski i odprowadzanych do wód. Ścieki z nich odprowadzane mogą stanowić zagrożenie dla czystości wód o charakterze lokalnym, nie stanowią natomiast istotnego zagrożenia dla czystości wód płynących w skali całego kraju i wód Morza Bałtyckiego.

7. Informacje wyjaśniające

7.1. Ocena możliwości sfinansowania AKPOŚK 2009

Koszt realizacji projektu AKPOŚK 2009 w wersji z października 2008 r. ukształtował się na poziomie 62 207 mln zł, a biorąc pod uwagę środki finansowe wydatkowane na realizację w latach 2003-2006 (11,1 mld zł), koszt wykonania Programu wynosi 73,3 mld zł. Jest to 2-krotnie więcej niż przewidywano wydatkować na ten cel w 2003 r. przy przewidywanym wzroście redukcji ładunków zanieczyszczeń biodegradowalnych jedynie o 9 % - z 41 016 909 do 45 557 956 RLM.

Koszt jednostkowy usunięcia ładunku wzrósł z 863 zł/Mk do 1 608 zł/Mk.

Decydujący wpływ na wzrost kosztów mają propozycje gmin dotyczące rozwoju systemów kanalizacyjnych: wzrost z 24 086 do 48 518 mln zł - wzrost ponad 2-krotny z uwzględnieniem realizacji lat 2003 - 2006. Wzrost kosztów realizacji oczyszczalni ścieków z 11 292 do 12 339 mln zł jest umiarkowany i uzasadniony wzrostem kosztów realizacji poszczególnych inwestycji.

KPOŚK finansowany jest głównie ze środków własnych gmin i środków unijnych oraz z krajowych funduszy ekologicznych. Warunkiem uzyskania przez gminy dofinansowania z funduszy ekologicznych i środków pomocowych UE jest ich ujęcie w KPOŚK. Z tego powodu w AKPOŚK 2005 znalazło się o blisko 200 aglomeracji więcej niż w KPOŚK, co było wynikiem zabiegania przez gminy o dotacje z funduszy unijnych. Podobna sytuacja nastąpiła w trakcie opracowywania AKPOŚK 2009, przy czym część gmin umieszczona w AKPOŚK 2005 zmieniła decyzję w tym zakresie.

Wg roczników GUS „Ochrona środowiska” wydatki inwestycyjne na realizację komunalnych systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków wyniosły:

- w roku 2006 : 3 276,4 mln zł
- w tym: na oczyszczalnie ścieków : 781,4 mln zł
- na systemy kanalizacyjne dla odprowadzania ścieków: 2 495,0 mln zł

- w roku 2007: 3 751,4 mln zł
- w tym: na oczyszczalnie ścieków: 841,5 mln zł
- na systemy kanalizacyjne dla odprowadzania ścieków: 2 909,9 mln zł

KPOŚK w 2007 r. finansowany był z następujących źródeł:

- środki własne gmin 36,1 %
- kredyty bankowe 9,4 %
- środki pomocowe 22,9 %
- fundusze ekologiczne 25,4 %
- środki budżetowe 0,1 %
- inne źródła 6,1 %.

Źródłem, które w latach 2007-2013 nabiera szczególnego znaczenia w finansowaniu KPOŚK jest Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ). W Programie tym na oś priorytetową gospodarka wodno-ściekowa przeznaczono 3 275,2 mln euro, w tym na gospodarowanie wodami 481 mln euro. Zważywszy, że wskaźnik wkładu unijnego dla priorytetu pierwszego wynosi 0,85 łączna wielkość środków finansowych z POIiŚ w latach 2007-2013 wyniesie 2 783,9 mln euro z Funduszu Spójności tj. ok. 10 800 mln zł. Środki te powinny być przeznaczone na dofinansowanie realizacji gospodarki ściekowej w aglomeracjach $\geq 15\ 000$ RLM.

Zbiorcze systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków w aglomeracjach $< 15\ 000$ RLM, zgodnie z zapisami POIiŚ powinny być finansowane przez realizację projektów indywidualnych z 16 wojewódzkich programów operacyjnych Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Tabela 12 określa wysokość wkładu środków UE w ramach regionalnych programów operacyjnych w poszczególnych województwach.

Współfinansowanie realizacji systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni na obszarach wiejskich nastąpi z Programu Operacyjnego Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) oraz z Europejskiego Funduszu Rolnego, a także ze środków krajowych.

Tabela 12. Wkład środków UE w ramach regionalnych programów operacyjnych w latach 2007-2013 na realizację inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej

województwo	Nr Priorytetu i nazwa działania	Wkład ze środków UE [€]	Wkład ze środków UE [zł] (1€=3,8771zł)
dolnośląskie	IV. 4.2 Infrastruktura wodno-ściekowa	81 671 692	316 649 317
kujawsko-pomorskie	II. 2.1 Rozwój infrastruktury wodno-ściekowej	34 285 133	132 926 889
lubelskie	VI. 6.1 Ochrona i kształtowanie środowiska	138 700 000	537 753 770
lubuskie	III. 3.1 Infrastruktura ochrony środowiska przyrodniczego	50 702 342	196 578 050
łódzkie	II. 2.1 Gospodarka wodno-ściekowa	73 566 444	285 224 460
małopolskie	VII. 7.1 Gospodarka wodno-ściekowa	30 001 199	116 317 649
mazowieckie	IV. 4.1 Gospodarka wodno-ściekowa	93 532 196	362 633 677
opolskie	IV. 4.1 Infrastruktura wodno-ściekowa i gospodarka odpadami	24 034 899	93 185 707
podlaskie	V. 5.1 Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska	31 810 394	123 332 079
podkarpackie	IV. 4.1 Infrastruktura ochrony środowiska	97 268 441	377 119 473
pomorskie	VIII. 8.2 Lokalna infrastruktura ochrony środowiska	61 954 604	240 204 195
śląskie	V. 5.1 Gospodarka wodno-ściekowa	82 118 600	318 382 024
świętokrzyskie	IV. 4.1 Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska	101 096 872	391 962 682
warmińsko-mazurskie	VI. 6.1 Poprawa i zapobieganie degradacji środowiska poprzez budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury ochrony środowiska	53 267 569	206 523 692
wielkopolskie	III. 3.4 Gospodarka wodno-ściekowa	83 001 000	321 803 177
zachodniopomorskie	IV. 4.3 Zaopatrzenie w wodę i oczyszczalnie ścieków	19 000 000	73 664 900
Razem:		1 056 011 385	4 094 261 741

Przyjmując, że:

- dofinansowanie gospodarki ściekowej z POLiŚ w latach 2007-2013 wynosi 10,8 mld zł to dofinansowanie w ramach tego Programu utrzymane zostanie na poziomie ok. 1,8 mld zł rocznie,
- środki własne gmin oraz pomoc z funduszy ekologicznych, z budżetu i innych źródeł utrzyma się na poziomie ok. 2,7 mld zł rocznie¹¹⁾,
- dofinansowanie z regionalnych programów operacyjnych w latach 2007-2013 wynosi 4,1 mld zł tj. ok. 683 mln zł rocznie,
- możliwość finansowania z PROW na lata 2007-2013¹²⁾, przy czym maksymalna wysokość pomocy na realizację projektów w jednej gminie, w okresie realizacji PROW, nie może przekroczyć 4 mln zł (1 024 642,7 euro) - na projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej,

łącznie wysokość dostępnych środków finansowych osiągnie poziom ok. 30,1 mld zł.

Oznacza to, że:

- tylko ok. 50 % programu rozwoju systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni proponowanych do włączenia do projektu AKPOŚK 2009 w wersji z października 2008 r. oszacowanego na 62 207 mln zł oraz ok. 71 % AKPOŚK 2005, będzie możliwe do sfinansowania,
- blisko 100 % programu rozwoju systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni objętych załącznikiem 1 AKPOŚK 2009 oszacowanego na kwotę ok. 32 mld zł będzie możliwe do sfinansowania.

---

¹¹⁾ Dane te pochodzą z corocznych sprawozdań przekazywanych przez gminy za pośrednictwem urzędów marszałkowskich dot. realizacji inwestycji ujętych w KPOŚK, w których przedstawiane są m. in. informacje o źródłach pochodzenia środków finansowych na inwestycje. Wartość ta została przyjęta na podstawie średniej z lat 2006, 2007 i 2008.

¹²⁾ Główni beneficjenci PROW to ludność wiejska. W ramach Osi 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej;

Pomoc może być przyznana na:

1) projekt realizowany w miejscowości należącej do:

- gminy wiejskiej lub
- gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
- gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys.

2) projekt spełniający wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tego projektu.

7.2. Wpływ wyznaczonych granic i obszarów aglomeracji na wysokość opłat ponoszonych przez ludność za usługi kanalizacyjne

Upoważnienie ustawowe zawarte w art. 43 ust 4a i 4b Prawa wodnego wyraźnie wskazuje na konieczność uwzględniania przy określaniu sposobu wyznaczania obszarów i granic aglomeracji, **kosztów rozwoju i eksploatacji systemu** kanalizacji zbiorczej oraz gęstości zaludnienia.

Wyznaczenie granicy aglomeracji jako granicy obszaru, na którym ze względu na koncentrację zaludnienia (gęstość zaludnienia) i/lub koncentrację działalności gospodarczej konieczne jest odprowadzanie ścieków zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi do oczyszczalni ma zasadnicze znaczenie ekonomiczne dla gminy i jej mieszkańców korzystających z usług kanalizacyjnych. Przedsięwzięcia związane z realizacją inwestycji AKPOŚK 2009 są zadaniami własnymi gminy. Inwestycje te finansowane są ze środków własnych gmin, środków pomocowych UE, funduszy ekologicznych i innych źródeł. Koszty funkcjonowania systemów muszą być pokrywane z opłat taryfowych ponoszonych przez ludność korzystającą z systemów.

Koszty te obejmują, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (Dz. U. Nr 127, poz. 886):

- koszty zakupionej wody lub koszty wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych,
- koszty eksploatacyjne i utrzymania, w tym:
  - koszty oczyszczania ścieków,
  - amortyzację i odpisy umorzeniowe,
  - opłaty za korzystanie ze środowiska,
- spłaty rat kapitałowych ponad wartość amortyzacji i umorzenia,
- spłaty odsetek od zaciągniętych kredytów i pożyczek,
- inne należności,
- marżę zysku.

Na wysokość taryfy najbardziej wpływają: amortyzacja, opłaty środowiskowe i koszty oczyszczania ścieków.

Nawet jeżeli realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych finansowana była z dotacji to w opłacie taryfowej musi być uwzględniona amortyzacja. Przy ustalaniu taryf nie można uwzględniać finansowania skróśnego w tym dotowania taryfy przez gminy. Dlatego też, ustalając granice aglomeracji trzeba mieć na uwadze możliwość pokrywania opłat taryfowych przez mieszkańców danej aglomeracji.

Analiza przyszłych taryf za usługi i możliwość pokrywania tych opłat przez ludność powinna być prowadzona niezależnie dla całej aglomeracji i poszczególnych miejscowości w nią wchodzących. Działaniem poprzedzającym wyznaczenie aglomeracji i zasięgu systemu kanalizacyjnego powinno być opracowanie koncepcji rozwoju wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych uwzględniający realne źródła finansowania inwestycji.

PRZYKŁAD Same koszty amortyzacji sieci kanalizacyjnej odbierającej ścieki przy działce szerokości 30m i zabudowie dwustronnej wyniosą ok. 7 zł/Mk przy następujących założeniach:

- *gęstość zaludnienia ok. 30Mk/ha terenu zabudowy brutto,*
- *długość kanału 4m/Mk, tj. 250 Mk /1000 m kanału,*
- *koszt kanału z kanałami zbiorczymi, przewodami tłocznymi i pompowniami ca 2000 zł/Mk,*
- *okres amortyzacji dla przedsięwzięć współfinansowanych przez UE 25 lat.*

Uwzględniając koszty funkcjonowania, opłaty środowiskowe itp. opłata taryfowa za usługi kanalizacyjne ukształtuje się na poziomie ok. 15 zł/Mk,m-c. Przy mniejszej gęstości zaludnienia koszty ulegną podwyższeniu proporcjonalnie do wskaźnika długości sieci, której koszty stanowi przeciętnie ok. 70 % kosztów budowy całego systemu.

Pomocnymi w wyznaczaniu granic aglomeracji, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszaru i granic aglomeracji, mogą być zalecenia „Wytycznych ATV – A200P „Zasady usuwania ścieków z terenów o zabudowie rozproszonej” z maja 1997 r. i wyniki pracy Instytutu Ochrony Środowiska „Wpływ zagospodarowania terenu na stosowanie innych sposobów usuwania ścieków niż systemami kanalizacji zbiorczej”. Warszawa, grudzień 2000 r., wskazujące graniczną wartość gęstości zaludnienia obszaru aglomeracji 25-30Mk/ha, powyżej której uzasadnione jest stosowanie do odprowadzania ścieków systemami kanalizacji zbiorczej. I ta wartość gęstości

zaludnienia lub gęstość sieci 200 – 250 Mk/km sieci zbierającej ścieki (ekwiwalentna długość sieci grawitacyjnej w przypadku przewodów tłocznych i niekonwencjonalnych systemów odprowadzania ścieków) są wielkościami granicznymi uzasadniającymi wyznaczenia granic i obszaru aglomeracji oraz zasięgu systemu kanalizacji zbiorczej.

7.3. Zasady korekty programu rozwoju systemów kanalizacyjnych w latach 2007-2015

Założono, że efekt ekologiczny rozbudowy bądź budowy systemu kanalizacyjnego zaproponowany przez gminy w postaci przyrostu liczby obsługiwanych mieszkańców nie ulegnie zmianie w stosunku do projektu AKPOŚK 2009 z października 2008 r. Osiągnięty on zostanie jednakże przy zmniejszonych nakładach finansowych.

Wynikająca z tego założenia korekta polegała na przyjęciu:

dla prognozy długości sieci niezbędnej dla obsługi przyrostu liczby mieszkańców korzystających z usług kanalizacyjnych świadczonych przez systemy kanalizacji zbiorczej w latach 2007-2015, przyjęcie wskaźnika koncentracji średniego ze wskaźników:

- dla istniejącej sieci kanalizacyjnej i obsługiwanych przez nią mieszkańców w 2006 r.,
- wg propozycji gmin dla przyrostu w latach 2007-2015 liczby mieszkańców korzystających z usług kanalizacyjnych,

lecz nie mniejszego niż 120 Mk/km sieci przewidywanej do budowy.

Skorygowaną o znaczeniu priorytetowym długość sieci kanalizacyjnej, która jest konieczna do budowy w latach 2007-2015 obliczano jako iloczyn:

- zaproponowanego przez gminy przyrostu liczby mieszkańców obsługiwanych systemem kanalizacji zbiorczej w latach 2007-2015 i wskaźnika koncentracji średniego ze wskaźników:
  - dla istniejącej sieci kanalizacyjnej i obsługiwanych przez nią mieszkańców w 2006 r.,

- zaproponowanego przez gminy dla przyrostu w latach 2007-2015 liczby mieszkańców korzystających z usług kanalizacyjnych.

Średni wskaźnik koncentracji został przyjęty jako nie mniejszy niż 120 Mk/km sieci kanalizacyjnej.

dla prognozy nakładów inwestycyjnych na budowę sieci kanalizacyjnej po przyjęciu zgodnie z propozycjami gmin jednostkowych wskaźników kosztów budowy tej sieci (zł/km) za wyjątkiem wypadków rażąco odbiegających od przeciętnych: jeśli wskaźnik przekraczał 2 -krotnie wartość średnią w danej grupie wielkości aglomeracji to przyjmowano tą 2-krotną wartość.

Nakłady inwestycyjne na budowę sieci kanalizacyjnej obliczano jako iloczyn jednostkowego kosztu budowy tej sieci i skorygowanej o znaczeniu priorytetowym długości sieci.

8. Podsumowanie i wnioski

1. Zgodnie z zobowiązaniami wynikającymi z Traktatu Akcesyjnego i przyjętą przez Komisję Europejską interpretacją przepisów dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej wyposażenia aglomeracji w oczyszczalnie ścieków i systemy kanalizacji zbiorczej wszystkie aglomeracje o $RLM \geq 2000$, wyznaczone zgodnie z definicją **aglomeracji**, **powinny zostać wyposażone do dnia 31 grudnia 2015 r. w oczyszczalnię o wydajności odpowiadającej ładunkowi zanieczyszczeń generowanemu przez aglomerację i w zbiorcze systemy kanalizacyjne, zapewniające obsługę blisko 100 % RLM aglomeracji.**

Pozostała część obszaru aglomeracji nie obsługiwana systemem kanalizacyjnym powinna mieć zapewnione odprowadzenie i oczyszczanie ścieków przy wykorzystaniu systemów indywidualnych.

2. W dokumencie AKPOŚK 2009 aglomeracje umieszczone zostały w trzech załącznikach:
  - **załącznik 1 stanowi zestawienie aglomeracji priorytetowych dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego** i obejmuje on 1313 aglomeracji o łącznym RLM 44 161 819,
  - **załącznik 2 stanowi zestawienie aglomeracji nie stanowiących priorytetu dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego** i obejmuje on 322 aglomeracje o łącznym RLM 1 360 434,
  - **załącznik 3 nazwany Pozostałe aglomeracji** obejmuje wykaz 104 aglomeracji o łącznym RLM 474 956, które nie spełniły wymogów formalnych, by znaleźć się w załączniku 1 lub 2. Aglomeracje te nie są wliczone do zakresu rzeczowego i finansowego AKPOŚK 2009.
3. Zakres rzeczowy AKPOŚK 2009 w zakresie budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnych przedstawia się następująco:
  - w aglomeracjach określonych w załączniku 1 planuje się wybudowanie 30 641 km oraz zmodernizowanie 2 883 km sieci kanalizacyjnej,

- w aglomeracjach określonych w załączniku 2 planuje się wybudowanie 11 663 km oraz zmodernizowanie 72 km sieci kanalizacyjnej.
4. Ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych pochodzący z 1313 aglomeracji ≥ 2000 RLM generujących ładunek o wielkości 44 161 819 RLM będzie usunięty przez 1465 oczyszczalnie. Z tego ładunku 87 % usuwana będzie w 459 aglomeracjach o RLM $\geq 15\,000$, które obejmują ponad 500 gmin. Pozostałe 13 % ładunku zanieczyszczeń biodegradowalnych usuwana będzie przez oczyszczalnie w 198 aglomeracjach z przedziału $\geq 10\,000 < 15\,000$ RLM oraz w 978 aglomeracjach $< 10\,000$ RLM.
  5. Nakłady finansowe na realizację zakresu rzeczowo-finansowego przedsięwzięć zestawionych w załączniku 1 szacowane są na kwotę:

	31,9	mld zł
w tym: na systemy kanalizacyjne	19,2	mld zł
na oczyszczalnie ścieków	11,4	mld zł
na zagospodarowanie osadów	1,3	mld zł

Szacowana kwota dostępnych środków finansowych na realizację AKPOŚK 2009 w latach 2007-2015 wynosi ok. 30,1 mld zł. Oznacza to, że środki te pozwolą na sfinansowanie inwestycji określonych w załączniku 1 AKPOŚK 2009.

6. Umieszczenie w AKPOŚK 2009 aglomeracji i przypisanych im ogólnych ustaleń programowych dotyczących systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków, w tym przewidywanych kosztów realizacyjnych, nie stanowi zobowiązania Państwa w zakresie przyznania środków finansowych.
7. Ujęcie w zapisach AKPOŚK 2009 danej aglomeracji stanowi kryterium do ubiegania się gmin o dofinansowanie i jest podstawą do sformułowania wniosku(ów) do odpowiednich programów pomocowych i funduszy ekologicznych o dofinansowanie programu wyposażenia aglomeracji w system kanalizacyjny i oczyszczalnię ścieków bądź modernizacji i rozwoju tego systemu.
8. Bardzo poważnym problemem dla realizacji zobowiązań traktatowych będzie zapewnienie przez gminy usług kanalizacyjnych świadczonych mieszkańcom aglomeracji. Zgodnie z przyjętą przez Komisję Europejską interpretacją przepisów dyrektywy 91/271/EWG, aglomeracja jest uznawana za wyposażoną w system kanalizacyjny jeżeli blisko 100 % mieszkańców korzysta z tego systemu, a tylko

nieznaczna część ludności aglomeracji korzysta z indywidualnych systemów odprowadzania ścieków.

Wymaganie to jest bardzo trudny do osiągnięcia z uwagi na dominującą w Polsce zabudowę rozproszoną na terenach wiejskich, w małych miastach i na obrzeżach dużych aglomeracji. Prognoza wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacyjne wskazuje, że do końca 2015 r. liczba mieszkańców aglomeracji obsługiwana przez systemy wahać się będzie w granicach 75-100 % w aglomeracjach $\geq 100\ 000$ RLM oraz 50-100 % w aglomeracjach $< 10\ 000$ RLM. Jest to spowodowane niewłaściwym wyznaczaniem obszarów i granic aglomeracji, w których wydajność oczyszczalni jest często znacznie mniejsza od ładunków zanieczyszczeń generowanych przez aglomeracje w wyznaczonych granicach.

9. Realizacja inwestycji ujętych w AKPOŚK 2009 spowoduje wzrost problemu zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków. Masa osadów z oczyszczalni wzrośnie ok. 1, 5-krotnie tj.: z 450 tys. ton suchej masy/rok (2007 r.) do 662 tys. ton suchej masy/rok (2015 r.). 57 % całej masy osadów powstających na oczyszczalniach w Polsce pochodzi ze 120 oczyszczalni w aglomeracjach $\geq 100\ 000$ RLM, dla których wskazanym sposobem zagospodarowania jest jego termiczne przekształcanie. Problem ten powinien być uwzględniony w planach gospodarki odpadami. Zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych powinno być zgodne z Krajowym planem gospodarki odpadami 2010.

10. AKPOŚK 2009 wskazuje na opóźnienia w realizacji zobowiązań Polski na lata 2005-2010. Opóźnienia te głównie są spowodowane przewlekłymi procedurami przygotowania inwestycji do realizacji i brakiem środków finansowych.

Może mieć to wpływ na wypełnienie określonych w Traktacie Akcesyjnym zobowiązań Polski dla roku 2010 w zakresie wdrażania dyrektywy 91/271/EWG. Koniecznym jest podjęcie przez gminy działań zmierzających do wyeliminowania lub zminimalizowania opóźnień, zwłaszcza w odniesieniu do aglomeracji wymienionych w tabeli 12.

11. Po zatwierdzeniu przez Radę Ministrów AKPOŚK 2009 konieczna jest aktualizacja Planu Implementacyjnego.

12. W dalszych pracach związanych z Programem i jego aktualizacjami uwzględniane będą założenia koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju w celu zachowania spójności w dokumentach programowych.
13. Obecnie prowadzona jest nowelizacja rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszaru i granic aglomeracji (Dz. U. z 2004 r. Nr 283, poz. 2841, z późn. zm.). Kierunek proponowanych zmian dotyczy oprócz dostosowania zapisów rozporządzenia do ustawy Prawo wodne w zakresie procedur wyznaczania aglomeracji, uszczegółowienia zasadności budowania sieci kanalizacyjnej na danym terenie, a przez to właściwe wydatkowanie środków finansowych.
14. Opracowywanie AKPOŚK 2009 trwało ponad dwa lata, a jedną z głównych przyczyn tak długiego okresu prac nad tym dokumentem jest brak automatycznej kontroli jakości danych dostarczanych przez gminy. Dlatego też koniecznym jest zbudowanie systemu informatycznego KPOŚK, który umożliwi nie tylko weryfikację danych wyjściowych do dalszych działań, ale zapewni również możliwość monitorowania przebiegu realizacji inwestycji KPOŚK oraz usprawni prace związane z jego koordynacją i sprawozdawczością.
15. W celu wsparcia samorządów w realizacji inwestycji zapisanych w KPOŚK, KZGW zaktualizuje, opracowany w 2006 roku, *Poradnik w zakresie wdrażania Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych dla administracji samorządowej jako beneficjenta*.
16. Koniecznym jest uściślenie współpracy z instytucjami mającymi wpływ na realizację Programu, w szczególności w zakresie jego finansowania. Współpraca ta poprzez wymianę informacji umożliwi monitorowanie stanu realizacji i finansowania inwestycji w aglomeracjach. Pozwoli to na zidentyfikowanie aglomeracji, które nie uzyskały jeszcze wsparcia finansowego w realizacji zamierzonego przedsięwzięcia, a są istotne z punktu widzenia osiągnięcia efektu ekologicznego oraz wypełnienia zobowiązań traktatowych. Dzięki czemu możliwe będzie reagowanie i właściwe wykorzystanie dostępnych środków finansowych na wsparcie tych inwestycji. W tym celu KZGW do końca maja 2010 r. sporządzi wykaz aglomeracji z podaniem źródeł ich finansowania, który następnie prześle do Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.